

STOM | lesbrief

Beste leerkracht,

Binnenkort mogen wij jou en je klas welkom heten in Parktheater Eindhoven. Wij kijken uit naar jullie bezoek! Jullie gaan naar de voorstelling *Stom* van *Het Nationale Theater Jong (afgekort HNTJong)*. Deze voorstelling is onderdeel van het CmK traject 'Maak het mee', dat bestaat uit 3 onderdelen:

- een fysieke theaterles op school door een vakdocent theater,
- het voorstellingsbezoek,
- en deze lesbrieven die door de leerkracht zelf gegeven kan worden.

Voor sommige leerlingen zal de voorstelling hun eerste bezoek aan een (groot) theater zijn. Anderen zijn misschien al meer ervaren theaterbezoekers. Hoe dan ook blijft een theaterbezoek voor kinderen altijd een speciaal en soms ook spannend uitje. Onze ervaring leert dat leerlingen met meer aandacht en plezier naar een voorstelling kijken als ze vooraf al bezig zijn met hun theaterbezoek. Zo gaat de voorstelling en thematiek uit de voorstelling al bij hen leven en wordt de nieuwsgierigheid gewekt.

Om de voorstelling en het theaterbezoek te introduceren, hebben we een lesbrieven gemaakt. Hierin vind je informatie over de voorstelling, een voorbereidende opdracht en suggesties voor een reflectie moment. De voorbereidende les kan in ongeveer 50 minuten gedaan worden en bestaat uit een aantal -makkelijk uit te voeren- theateropdrachten. Deze kunnen in de klas vanaf de zit plek van de leerlingen gedaan worden. De les na de voorstelling is een reflectieles waarbij we de kinderen laten filosoferen rondom wat ze hebben gezien en ervaren.

De lesbrieven bestaan uit:

- Inleiding op de voorstelling voor de leerkracht

- Les vóór het voorstellingsbezoek

Introductie: Filmpje

Opdracht 1: Warming up

Opdracht 2: Emoties zonder tekst

Opdracht 3: Situaties bedenken

Bij deze les hoort een lijst met muziekjes. Deze vind je via de volgende YouTube link:

<https://youtube.com/playlist?list=PL8mbBKDZQbUiOXbLpqlrIsvCHMLNL7pE4>

- Les ná het voorstellingsbezoek

Opdracht 1: Nagesprek

Opdracht 2: Kaart voor Ziggy

Bij deze les hoort een stapeltje ansichtkaarten van het Parktheater. Deze wordt aan de leerkracht gegeven tijdens het voorstellingsbezoek in het Parktheater.

Als je vragen hebt over het lesmateriaal kun je altijd contact opnemen.

Wij wensen jou en je leerlingen veel plezier met de lesbrieven en de voorstelling!

Hartelijke groet,

Jantine Hoekstra | Programmering & Educatieprojecten

☎ 040 - 2 156 186

✉ jantine.hoekstra@parktheater.nl

**Wat als
jij niet meer
zou praten?**

Inleiding op de voorstelling voor de leerkracht

Er is iets mis met Ziggy. Ze praat niet meer. Niks. Geen woord. En niet dat ze het niet kan. Ze kan hartstikke goed praten, je had haar eens moeten horen. Maar nu zegt ze dus niks meer.

Waarom?

Zegt ze niet.

Hoe lang nog?

Zegt ze ook niet.

Intussen gaat ze gewoon naar school, feestjes, muzikles, maar helemaal in stilte. Hoe heb je een gesprek met iemand die niks terugzegt? Is het dapper of loopt ze aandacht te trekken? Heeft ze een zeldzame ziekte? Heeft ze iets vreselijks meegemaakt? Of moet ze gewoon een beetje normaal doen? Haar beste vriendin, haar ouders, de psycholoog waar ze naartoe moet, nou ja, eigenlijk iedereen heeft er iets over te zeggen. Maar Ziggy niet. Die zwijgt. Ook als haar ouders wanhopig worden, ook als haar vrienden geen zin meer hebben om iets met haar te doen. Wat als Ziggy helemaal nooit meer iets zegt?

Regisseur Casper Vandeputte maakt met STOM een voorstelling over geen woorden kunnen geven aan je binnenwereld. Over niet weten wat er met je aan de hand is.

Met acteurs Kirsten Mulder, Sophie Höppener en Kaspar Schellingerhout, die ook de (live)muziek voor zijn rekening neemt. Vandeputte maakte eerder de prijswinnende jongerenvoorstelling Bloedlink (14+) en de theaterhit De Gebroeders Leeuwenhart (8+).

Stom is...

- teksttoneel (er wordt gewerkt vanuit een geschreven script) met live-muziek
- gemaakt voor 10+
- 75 minuten lang
- een decor met een kubus waarin het verhaal wordt gespeeld
- twee actrices en een acteur/muzikant

Er is een duidelijke verhaallijn. Toch wordt daarbinnen gespeeld met het doorbreken van codes. Deze vorm van abstractie wordt geïntroduceerd tijdens de theaterles op school en de voorbereiding met deze lesbrief.

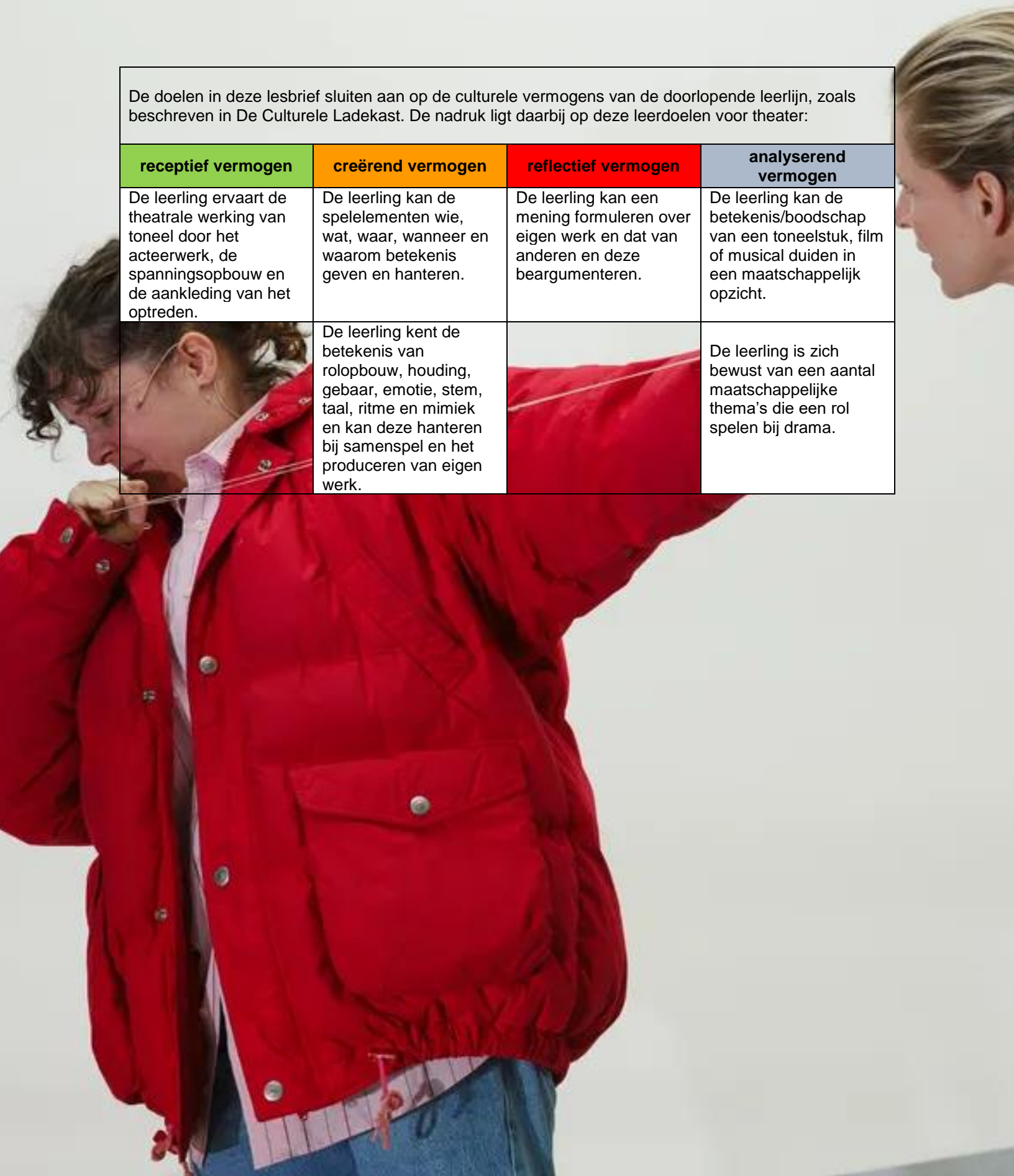
Bekijk om alvast een beeld te krijgen de volgende filmpjes:

- Trailer: <https://www.youtube.com/watch?v=LRtqJVYyfU4&t=8s>
- Teaser (scroll naar beneden op de pagina): https://www.hnt.nl/voorstellingen/6691/HNTjong/STOM_10

Leerdoelen doorlopende leerlijn DRAMA

De doelen in deze lesbrief sluiten aan op de culturele vermogens van de doorlopende leerlijn, zoals beschreven in De Culturele Ladekast. De nadruk ligt daarbij op deze leerdoelen voor theater:

receptief vermogen	creërend vermogen	reflectief vermogen	analyserend vermogen
De leerling ervaart de theatrale werking van toneel door het acteerwerk, de spanningsopbouw en de aankleding van het optreden.	De leerling kan de spelelementen wie, wat, waar, wanneer en waarom betekenis geven en hanteren.	De leerling kan een mening formuleren over eigen werk en dat van anderen en deze beargumenteren.	De leerling kan de betekenis/boodschap van een toneelstuk, film of musical duiden in een maatschappelijk opzicht.
	De leerling kent de betekenis van rolopbouw, houding, gebaar, emotie, stem, taal, ritme en mimiek en kan deze hanteren bij samenspel en het produceren van eigen werk.		De leerling is zich bewust van een aantal maatschappelijke thema's die een rol spelen bij drama.

LES VÓÓR HET VOORSTELLINGSBEZOEK

(45 tot 55 minuten)

Deze les bevat makkelijk uit te voeren theateropdrachten, die aansluiten bij vorm van de voorstelling STOM.

Introductie	
tijdsduur	10 minuten
leerdoel	Leerlingen voorbereiden op het voorstellingsbezoek. Leerlingen weten hoe een theaterbezoek werkt en wat de theaterregels zijn. Daarnaast wordt de nieuwsgierigheid van de leerlingen gewekt door aan de slag te gaan met het thema en de vorm van de voorstelling.
benodigdheden	Optioneel kun je het volgende filmpje over do's en don'ts van een theaterbezoek aan de leerlingen laten zien: https://www.kunstlobrabant.nl/projecten/welkom-in-het-theater-11254
intro	Misschien hebben niet al je leerlingen ervaring met theaterbezoek. Voor sommige leerlingen is dit best spannend, daarom is het goed met hen te bespreken hoe het er in het theater aan toegaat.

Vertel de leerlingen dat ze binnenkort met de klas een theatervoorstelling gaan bezoeken en dat ze in deze les alvast zelf aan de slag gaan met de thema's en de vorm van de voorstelling.

Vertel kort iets over de voorstelling en lees de introductietekst voor:

Er is iets mis met Ziggy. Ze praat niet meer. Niks. Geen woord. En niet dat ze het niet kan. Ze kan hartstikke goed praten, je had haar eens moeten horen. Maar nu zegt ze dus niks meer.

Waarom?

Zegt ze niet.

Hoe lang nog?

Zegt ze ook niet.

Intussen gaat ze gewoon naar school, feestjes, muziekles, maar helemaal in stilte. Hoe heb je een gesprek met iemand die niks terugzegt? Is het dapper of loopt ze aandacht te trekken? Heeft ze een zeldzame ziekte? Heeft ze iets vreselijks meegemaakt? Of moet ze gewoon een beetje normaal doen? Haar beste vriendin, haar ouders, de psycholoog waar ze naartoe moet, nou ja, eigenlijk iedereen heeft er iets over te zeggen. Maar Ziggy niet. Die zwijgt. Ook als haar ouders wanhopig worden, ook als haar vrienden geen zin meer hebben om iets met haar te doen. Wat als Ziggy helemaal nooit meer iets zegt?

Vraag en bespreek de volgende zaken met de leerlingen:

- Wie is er al eens naar een theater of schouwburg geweest?
- Wat is het verschil tussen kijken naar een film en een theatervoorstelling?
- Wat is voor jou het allerleukste aan het gaan naar een theater (of wat denk je dat je het allerleukst gaat vinden)?

Een theatervoorstelling bekijken is natuurlijk anders dan een gewone les op school hebben. Welke regels zouden er anders zijn bij een theatervoorstelling en welke hetzelfde?

Hier kun je de theaterregels introduceren:

- ✓ Net als op school ga je niet met elkaar praten tijdens de voorstelling.
- ✓ Je mag natuurlijk wel reageren op de voorstelling, net als wanneer je een film kijkt! Zo kun je lachen om iets wat er op het podium gebeurt, of juist geraakt worden. Zorg er wel voor dat je reactie de spelers of het andere publiek niet stoort.
- ✓ Blijf tijdens de voorstelling op je plek zitten. Als je slim bent, ga je dus vooraf nog even naar de wc.
- ✓ Eten en drinken mag niet in een theaterzaal.
- ✓ Heb je een telefoon? Zet deze dan uit. Stel je voor dat je gebeld wordt precies als er mooie of spannende scene gespeeld wordt... dan kijkt iedereen naar jou in plaats van naar de voorstelling!

Optioneel kun je nu het volgende filmpje over do's en don'ts van een theaterbezoek aan de leerlingen laten zien: <https://www.kunstlocbrabant.nl/projecten/welkom-in-het-theater-11254>

Opdracht 1 | WARMING UP

tijdsduur	5 minuten
leerdoel	Leerlingen warmen hun lijf op en krijgen focus.
benodigdheden	Optioneel: Speel tijdens 1a het eerste nummer van de playlist af tijdens de opdracht. Dat geeft meteen een goede energie! (Mocht je net niet klaar zijn met de opdracht binnen het nummer, dan speel je het nog een keer af.) https://youtube.com/playlist?list=PL8mbBKDZQbUiOXbLpqlrIsvCHMLNL7pE4
intro	Acteurs spelen met hun lijf, gezicht en stem. Een acteur zal zich altijd opwarmen voordat hij een voorstelling gaat spelen. Net als bij een gymles waarbij je eerst rustig je spieren warm maakt voordat je de moeilijkere gymoefeningen gaat doen. Wij gaan ons ook opwarmen.

1a We beginnen met het lijf:

De leerlingen gaan staan. De leerkracht zegt de naam van een kind. Dit kind noemt een lichaamsdeel wat alle kinderen vervolgens gaan bewegen. Let op: alleen dit lichaamsdeel! De rest houd je stil. Denk aan de standaard lichaamsdelen om te bewegen (handen, knieën, etc.) maar vergeet ook de kleinere of minder gebruikelijke lichaamsdelen niet (bovenrug, bovenbenen, ellebogen).

Na een kort momentje mag de leerling de naam van een volgend kind zeggen dat een nieuw lichaamsdeel benoemt.

1b Nu het gezicht:

Je beeldt je in dat je een snoepje in je mond hebt. Het is een klein snoepje waar je rustig wat op kauwt en sabbelt. → laat zien

(Terwijl de leerlingen de opdracht spelen, vertelt de leerkracht verder. De kinderen volgen met hun spel.)

Het snoepje wordt kleveriger. Als een toffee. Het blijft wat aan je tanden plakken en het kauwen wordt iets moeilijker. → laat zien

Het snoepje wordt nog kleveriger. Je moet erg veel moeite doen om je kaken van elkaar te kunnen krijgen. Het lukt je met veel moeite nog net om grote kauwbewegingen te maken! → laat zien

Het snoepje is nu eigenlijk niet meer te eten. Het heeft je kaken muurvast gezet! Met alle kracht die je in je hebt, probeer je je mond te openen, maar het lukt niet! Blijf proberen! → laat zien

Als de leerkracht straks in zijn/haar handen klapt, lukt het je eindelijk! Je mond klapt open en het snoepje schiet eruit. Opgelucht haal je adem. (Kies als leerkracht het juiste moment om in je handen te klappen.) → laat zien

Opdracht 2

tijdsduur	20 minuten
leerdoel	Leerlingen spelen emoties zonder te praten. Ze kunnen hun binnenwereld fysiek uiten in een handeling.
benodigdheden	-
intro	In het dagelijks leven zijn we gewend ons uit te drukken door te praten. In de voorstelling Stom volgen we een meisje – Ziggy – dat juist besloten heeft niet meer te praten. Toch heeft Ziggy een grote binnenwereld, er gaat van alles in haar om. Als je niet meer praat, kun je nog steeds communiceren. Als je wil laten zien hoe je je voelt, kan dat door je emotie te laten zien in de dingen die je doet (je handelingen).

2 Alle leerlingen pakken een boek of een schriftje. Ze doen straks alsof ze in hierin lezen terwijl ze op hun stoel zitten. HOE ze dat doen zal telkens een beetje anders zijn, met een andere emotie. Ze gaan namelijk steeds een andere situatie te horen krijgen van hun leerkracht. Door deze situatie zullen ze op een andere manier hun boek gaan lezen en op hun stoel gaan zitten. Alle leerlingen spelen tegelijkertijd.

Afspraak!: De leerlingen mogen NIET praten. Ze mogen WEL geluiden maken. Denk aan zuchten, grommen, schuiven op je stoel, een boek dichtklappen, etc. Er hoeft dus geen totale stilte te zijn.

Lees elke situatie eerst helemaal voor en laat hem dan pas spelen. Laat elke situatie ongeveer 1 a 2 minuten uitgespeeld worden.

- Je moet over 2 minuten een spreekbeurt geven aan de hele klas over het boek wat je nu in je handen hebt. Maar je hebt het boek nog niet uit! Je moet nog zeker de helft lezen... Straks sta je voor de klas en weet je helemaal niets te vertellen. Enorm voor schut! Gestrest probeer je zo snel mogelijk alsnog het boek uit te lezen terwijl de klok doortikt...
- Je zit bij de dierenarts in de wachtkamer. Je bent erg op tijd gekomen met je hondje Raffie. Het is een erg verdrietige dag. Raffie is oud en heeft een ziek pootje. Zo meteen gaat de dokter Raffie opereren en dan zal hij het pootje gaan verwijderen, dus heeft Raffie nog maar 3 pootjes. Je vindt het super zielig voor je lieve hond. Om de tijd te doden, lees je de folder met informatie over de operatie. Het maakt je erg verdrietig. Arme Raffie...
- Je hebt een brief (het schrift is de brief) gekregen van je beste vriend of vriendin. Deze schrijft jou dat hij/zij niet langer meer je beste vriend wil zijn. Er is namelijk een nieuwe leerling in de klas gekomen: Kris. En Kris is veel cooler dan jou. Je wordt dus aan de kant gezet! De brief maakt je super boos. Je kunt niet geloven wat je leest!
- Je bent alleen thuis. Het is laat. Je ouders zijn naar een feestje van je tante en komen pas over een uurtje thuis. Je had veel zin in deze avond! Eindelijk alleen thuis! Je zit op de bank met een zak chips en een glas cola en een spannend boek! Je hebt een topavond. Tot, ineens, je gerommel aan de achterdeur hoort. Het kunnen je ouders nog niet zijn... Even later hoor je getrek aan het raam op je bovenverdieping... Je hoort steeds meer geluiden. Zijn het inbrekers? Hoor je nu ook voetstappen op de trap? Je wordt steeds banger.
- Je bent op school. Je hebt geen zin vandaag, een echte baaldag. Je bent moe en wil het liefst naar huis. Maar het duurt nog zo lang. De leraar vertelt dat je je boek open moet doen op bladzijde 25 om daar te gaan lezen. Dat doe je met tegenzin. Je opent het boek, maar wat zie je daar...? Je ziet een stiekem genomen foto van je leraar die met zijn/haar nieuwe liefje aan het zoenen is! Je moet eigenlijk keihard lachen! Wie zou die foto in je boek hebben gedaan? Nieuwsgierig kijk je de klas rond om daar achter te komen. Zorg ervoor dat de leraar niets merkt!

Opdracht 3	
tijdsduur	10-20 minuten
leerdoel	Leerlingen zijn in staat zelf een situatie te verzinnen die tot een emotie leidt.
	Je kiest opdracht 3a (zonder muziek) OF 3b (met muziek)
benodigdheden	Voor opdracht 3b de muziekjes van de playlist, start bij nummer 2. https://youtube.com/playlist?list=PL8mbBKDZQbUiOXbLpqlrIsvCHMLNL7pE4
intro	Zelf maken en verzinnen is natuurlijk nog leuker! De leerlingen mogen nu n.a.v. opdracht 2 zelf aan de slag. Wanneer voor opdracht 3b wordt gekozen, wordt hun verbeelding nog op weg geholpen met muziek. Ook in de voorstelling Stom wordt muziek gebruikt om iets over de binnenwereld van Ziggy te communiceren.

3a Laat de leerlingen in tweetallen of kleine groepjes (kijk wat handig is in de klasopstelling) nu zelf een situatie bedenken die je kan spelen met een boek en zonder tekst.

- Laat ze hiervoor eerst een emotie bedenken die ze willen spelen.
- Laat ze dan de situatie bedenken die ervoor zorgt dat de emotie ontstaat.

Laat de groepjes om de beurt vertellen wat voor situatie ze hebben bedacht. Kies een aantal situaties uit die je de hele klas nog eens laat spelen.

3b Leg uit dat muziek ook altijd bepaalde emoties oproept. Denk maar aan spannende, treurige of romantische filmmuziek. In de voorstelling Stom zit ook muziek die iets vertelt over hoe Ziggy zich voelt; haar binnenwereld.

De leerlingen gaan in tweetallen of kleine groepjes (kijk wat handig is in de klasopstelling) nu zelf een situatie bedenken die je kan spelen met een boek en zonder tekst. Hiervoor krijgen ze eerst een muziekje te horen dat de leerkracht afspeelt.

Als de muziek speelt (zacht) gaan ze met elkaar overleggen:

- Welke emotie zou er bij deze muziek passen?
- Welke situatie zou ervoor kunnen zorgen dat de emotie ontstaat? (Dus: wat is er gebeurd?)

Laat een paar groepjes om de beurt vertellen wat voor situatie ze hebben bedacht. Kies 1 situatie uit en laat deze op de muziek (nu hard aanzetten) door de hele klas spelen.

Herhaal dit met een nieuw muziekje.

LES NA HET VOORSTELLINGSBEZOEK (35 minuten)

Leerlingen zien vaak veel meer tijdens een voorstelling dan ze zelf beseffen. Door de voorstelling met hen na te bespreken wordt dit duidelijk en wordt een theaterervaring steeds rijker. Iedereen ziet andere dingen en zo beleven leerlingen de voorstelling eigenlijk nog een keer.

Algemene nabespreking

tijdsduur	15 minuten
leerdoel	Leerlingen verwoorden hoe zij de voorstelling hebben ervaren en luisteren naar andere ervaringen.
benodigdheden	-
intro	Een voorstelling zien, is in de eerste plaats een individuele ervaring. Wat je raakt, wat je mooi of lelijk vindt en welke acteurs, scènes of decor je aanspreken, is voor iedereen anders. Er bestaan geen goede of foute antwoorden op de vragen die je ze stelt, ieder antwoord is in principe goed. Je kunt wel van de leerlingen vragen waarom ze iets vinden

Besprek de volgende vragen met de leerlingen.

- Deze voorstelling ging over Ziggy die niet wilde praten. Dat was het verhaal. Wat is denk je het thema van de voorstelling?
- Was er iets in de voorstelling wat je mooi vond, waarom je moest lachen of waarover je je hebt verbaasd?
- In de voorstelling zat een gitarist. Hij was geen gewoon mens. Hoe zou je zijn rol omschrijven?
- Ziggy heeft het moeilijk met iets. Iets zo groot dat ze niet zo goed weet hoe ze zich daarover moet voelen. Heb jij ook weleens meegemaakt dat je niet zo goed wist hoe je je moest voelen? Wat deed je daar dan mee?
- Het decor bestond uit een kubus. Waarom denk je dat de makers voor dit decor gekozen hebben?
- Als jij de maker van de voorstelling zou zijn, zou je dan iets willen veranderen aan de voorstelling?

Opdracht

tijdsduur	20 minuten
leerdoel	Leerlingen krijgen de kans om door te denken op de voorstelling. Ze spreken hun creatieve en empathisch vermogen aan.
benodigdheden	Ansichtkaarten van het Parktheater
intro	Nu de leerlingen de voorstelling hebben teruggehaald en op het thema hebben gereflecteerd, mogen ze Ziggy advies gaan geven. Mochten leerlingen zichzelf in het verhaal herkennen dan hebben ze een mogelijkheid zich te uiten. Ook worden ze uitgedaagd na te denken in creatieve mogelijkheden.

Maak duo's en deel de ansichtkaarten uit, 1 per groepje.

Vertel de leerlingen dat ze een kaart gaan sturen aan Ziggy. Ziggy heeft ontdekt dat ze een broertje had wat niet meer leeft. Daar zijn haar gevoelens zo van in de war geraakt, dat ze besloten heeft heel lang niet meer te praten. Maar dat lost uiteindelijk niet zoveel op. Vertel de leerlingen dat ze Ziggy een kaartje mogen schrijven. Op dat kaartje gaan ze Ziggy een advies geven. Welk advies zouden ze Ziggy geven als ze zo in de war is? Wat zou ze anders kunnen doen dan niet praten? Verzin een manier waarop Ziggy haar gevoelens kwijt zou kunnen.

Stel de volgende vragen om de leerlingen op weg te helpen:

- Als je vindt dat ze moet praten, met wie dan? En wat moet ze dan zeggen?
- Zijn er andere manieren om je gevoelens een plekje te geven dan door te praten?
- Wat zou voor Ziggy veilig voelen om te doen?

Doordat leerlingen in duo's overleggen, ontstaan er onderling interessante gesprekjes. Geef de leerlingen 5 tot 10 minuten de tijd om hun tekst te bedenken en op hun kaart te schrijven. (Als de kaart te klein is, mogen ze het op een briefje schrijven.)

Wanneer de tijd om is, mogen kinderen die dat willen hun kaart voorlezen. Zorg ervoor dat er geen commentaar gegeven wordt op de adviezen. Alle adviezen zijn immers goed.

Als alle kaarten voorgelezen zijn (van de kinderen die dat wilden), kun je kort reactie vragen aan de klas. Laat een paar kinderen aan het woord. Stel daarvoor de volgende vraag:

- Welk advies sprak je het meeste aan en waarom?

Het is het leukste voor de kinderen als de kaarten vervolgens naar ons worden opgestuurd. Dit kan op de volgende manieren:

- Per post naar:

Parktheater Eindhoven

t.a.v. Jantine Hoekstra

Theaterpad 1

5615 EN Eindhoven

- Afgeven bij de receptie van Parktheater (zij ingang: Theaterpad 1), t.a.v. Jantine Hoekstra
- Fotootjes maken van de teksten en deze mailen naar: jantine.hoekstra@parktheater.nl

Wij zorgen ervoor dat de kaarten bij HNTJong en de acteurs van Stom belanden.

